

Prof. dr hab. Janusz Tandecki
Instytut Historii i Archiwistyki UMK

INSTYTUT HISTORII PAN	
Wpłynęło: 23/12/2019	Znak:
Ref:	Zał:

dypr 10.01
Inyeh
Kawny

R

Ocena

dorobku naukowego i dydaktycznego dra Norberta Miki w związku z Jego wnioskiem o nadanie stopnia doktora habilitowanego

Dr Norbert Mika, emerytowany – jak można przypuszczać na podstawie Jego autoreferatu - nauczyciel historii z Raciborza, jest przedstawicielem starszej już generacji historyków-pasjonatów. Naukowo uformowany został głównie w środowiskach akademickich Krakowa i Katowic. Tytuł magistra historii uzyskał w 1988 r. na podstawie pracy napisanej w Instytucie Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (jej znacznie poszerzona wersja została opublikowana po 20 latach jako „Walka o spadek po Babenbergach (1246-1278), Racibórz 2008, ss. 136). W 2000 r. ukończył studia podyplomowe na temat zarządzania oświatą na Akademii Ekonomicznej w Katowicach, a sześć lat później uzyskał stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie historii na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego. Temat jego dysertacji – opracowanej pod kierunkiem prof. Antoniego Barciaka – brzmiał: „Mieszko książę raciborski, syn Władysława II Wygnańca.” Praca ta pt. „Mieszko, syn Władysława II Wygnańca, książę raciborski i pan Krakowa – dzielnicowy władca Polski (ok. 1142-1211)” wydana po raz pierwszy w Raciborzu w 2006 r. (ss. 232), miała później dwa dodatkowe wydania (Kraków 2010, 2013).

Przez cały okres swojej aktywności zawodowej (1987-2018) N.Mika był zatrudniony na pełnym etacie jako nauczyciel (również dyrektor) w raciborskich szkołach podstawowych i gimnazjum oraz działał w samorządzie (m.in. jako przewodniczący Rady Powiatu Raciborskiego, członek Zarządu tegoż powiatu). W tej sytuacji działalność naukowa w zakresie historii była Jego dodatkową, ważną pasją i zajęciem, wykonywanym – jak się wydaje - głównie w czasie wolnym. Od początku Jego zainteresowania badawcze koncentrowały się wokół zagadnień dotyczących dziejów politycznych (przede wszystkim stosunki polsko-czeskie) i społeczno-gospodarczych Śląska, szczególnie ziemi raciborskiej oraz miast z jej terenu, jak również wybranych postaci i korporacji duchownych.

Należy podkreślić, że Habilitant swoją działalność naukową zaczął stosunkowo wcześnie, jeszcze w czasie studiów (pierwsza jego publikacja została wydrukowana w 1996 r.); obecnie ma ich w swojej bibliografii – razem z recenzjami i mniejszymi pracami ponad

100, w tym kilka w językach obcych (czeskim, rosyjskim). Znaczna część z nich była ogłaszana drukiem w wydawnictwach lokalnych, chociaż niektóre również w niezłych pracach zbiorowych i czasopismach zajmujących się tematyką bardziej ogólną. Rozprawy te ukazują Go jako badacza bardzo pracowitego, dalekiego od jakiegś bardzo wąskiej specjalizacji.

Dr Norbert Mika jako najważniejsze osiągnięcie, mające być fundamentem Jego przewodu habilitacyjnego - wspólnym mianownikiem jest tu bardzo szeroko sformułowany temat „Śląsk i jego sąsiedzi w średniowieczu i epoce nowożytnej” – wskazał książkę „Dzieje ziemi raciborskiej”, Kraków 2012, ss. 276 (została ona opublikowana w tymże roku co w Polsce również w języku czeskim) oraz 19 innych prac (1 książkę i 18 artykułów. Już na pierwszy rzut oka w przedłożonych do oceny publikacjach widać spory wysiłek Autora włożony w kwerendę archiwalną i biblioteczną, który zresztą nie zawsze – jak się zdaje – do końca znajduje swoje pełne odzwierciedlenie w tekście wydrukowanym.

Niewątpliwie najcenniejszą pracą – spośród pozycji zaproponowanych przez Habilitanta do oceny jako osiągnięcie naukowe – jest drugie, poprawione wydanie książki „Dzieje ziemi raciborskiej” (pierwszy jej nakład, wydrukowany w 2010 r. liczył 224 strony). Publikacja ta została wydana na papierze kredowym, zilustrowana licznymi fotografiami i zaopatrzona w twardą oprawę. Jej ramy chronologiczne – co podkreślił sam autor – są bardzo szerokie: od prehistorii aż do czasów współczesnych (2010 r.), co powoduje że narracja w niej siłą rzeczy musiała mieć często – obok fragmentów opisanych względnie szczegółowo - charakter dość ogólny. Jest to zazwyczaj typowa cecha również innych podobnych monografii pisanych zbiorowo lub indywidualnie, a poświęconych historii określonych miast lub regionów. Z reguły też przedsięwzięcia takie są wspierane finansowo przez samorządy, co niekiedy powoduje przywoływanie na ich kartach – widoczne jest to także w pracy N.Miki – odniesień do nawet bardzo współczesnej działalności tych organów. Mimo tych uwag, trzeba przyznać, że przygotowanie przedłożonej do oceny książki do druku musiało być bardzo czasochłonne, a także wymagało sporej wiedzy i erudycji. Historia regionu raciborskiego od dawna pozostawała w kręgu zainteresowania nie tylko niemieckich i polskich historyków i archiwistów, ale też przedstawicieli innych dyscyplin naukowych, którzy opublikowali na ten temat sporą liczbę książek i artykułów, chociaż wydaje się, że omawiana tu publikacja N.Miki jest wśród nich jedną z najważniejszych. Syntetyzuje ona wyniki wcześniejszych badań, a także wprowadza pewne nowe wątki, udostępniając te ustalenia szerszej grupie czytelników (nie tylko badaczom). Autor starał się – jak zaznaczył – przedstawić dzieje tego terenu przez pryzmat funkcjonujących tu na przestrzeni wieków jednostek terytorialno-administracyjnych

oraz ich zadań i kompetencji. Jego intencją – jak się wydaje – było zarysowanie tej przeszłości w książce w sposób chronologiczno-problemowy. Sporo miejsca przeznaczył w niej m.in. na omówienie zagadnień politycznych i militarnych, problemów narodowościowych i wyznaniowych, spraw związanych z toczonymi na tym obszarze działaniami militarnymi, czy dotyczącymi dziejów kultury i sztuki. O naukowym charakterze tych rozważań ma świadczyć – według słów Habilitanta zanotowanych w Autoreferacie - m.in. wykorzystanie przez Niego przy pisaniu monografii dużej liczby archiwaliów i edycji źródłowych (z 30 krajowych i zagranicznych archiwów oraz 156 źródeł drukowanych), 371 ujętych w Bibliografii opracowań, a także opatrzenie tekstu 816 przypisami. Nie podważając tej opinii Autora książki (choć podobne konstatacje nie zawsze odpowiadają rzeczywistości), trzeba się na pewno zgodzić, że monografia ta jest bardzo pożyteczna i znacząco przyczyniła się do lepszego poznania i popularyzacji przeszłości opisanego w niej regionu.

Tematycznie dość blisko powyższej publikacji usytuować można kolejną książkę N.Miki, wymienioną zresztą na pierwszym miejscu wśród tzw. publikacji uzupełniających, a zatytułowaną jako „Historia miasta i gminy Krzanowice” (Kraków 2013, ss. 286). Praca ta została również ogłoszona drukiem równolegle w języku czeskim. Całość powstała i została sfinalizowana w ramach projektu zrealizowanego w oparciu o Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska Ciel/Cel 2007-2013. Monografia ta – co zaznaczył jej Autor - jest poprawioną oraz uzupełnioną wersją wcześniejszego wydania książki „Krzanowice i okolice. Monografia gminy”, red. N.Mika, Krzanowice 2006. Ramy chronologiczne omawianej publikacji – podobnie jak wcześniejszego dzieła tegoż autora o dziejach ziemi raciborskiej – są bardzo szerokie i obejmują również okres od prehistorii do czasów najnowszych, co znowu stało się główną przyczyną, że obok fragmentów opisanych dość szczegółowo znalazły się w niej części mające charakter bardziej ogólny, opracowane prawie wyłącznie lub jedynie na podstawie dostępnej literatury. Przynależność polityczna i kościelna tego terenu i miasta w przeszłości była bardzo skomplikowana (księstwo opawskie i raciborskie, państwo czeskie, polskie i niemieckie, biskupstwo ołomunieckie). Sam układ książki jest rzeczowo-chronologiczny, też dość typowy dla tego typu monografii. Jej tematyka jest bardzo zróżnicowana. Otwierają ją rozważania na temat środowiska przyrodniczego i demografii (gdzie odwołano się m.in. nawet do spisu powszechnego z 2002 r.), po których następuje rozdział zatytułowany „Dzieje od czasów najdawniejszych do współczesnych”. Obejmuje on podrozdziały dotyczące zarówno prehistorii (omawiające np. zlodowacenia, czy prehistoryczne zwierzęta), wybranych

zagadnień politycznych, ustrojowych, gospodarczych i społecznych związanych ze średniowieczem, czasami nowożytnymi i najnowszymi, jak i np. współpracy zagranicznej miasta i gminy (aż do 2006 r.). Trzeci rozdział książki nosi tytuł „Instytucje i ważniejsze zabytki”. N.Mika omówił w nim mniej lub bardziej dokładnie m.in. dzieje poszczególnych kościołów i kaplic z terenu omawianego miasta i gminy, szkół oraz niektóre zagadnienia związane ze szpitalnictwem, policją, sportem, bankowością i innymi instytucjami działającymi w przeszłości i obecnie na omawianym obszarze. Rozdział ostatni, zatytułowany „Życie codzienne” składa się z części poświęconych kolejno jarmarkom, podatkom i opłatom, zwyczajom mieszkańców, pielgrzymkom, pożarom i innym kataklizmom. Całość kończy Zakończenie, 3 aneksy źródłowe (których zasady edycji mogą jednak budzić pewne wątpliwości), streszczenia w języku niemieckim i angielskim, Bibliografia, Wykaz skrótów i Indeks nazw geograficznych i osobowych. Sygnalizowane powyżej rozważania mają przynajmniej w części raczej charakter popularno naukowy, chociaż ich Autor w swoim Autoreferacie również zwrócił uwagę na ich aspekty naukowe, szczególnie na dużą liczbę wykorzystanych (cytowanych) archiwaliów oraz liczne przypisy (718).

Problematyki miejskiej dotyczy też wymieniony wśród publikacji uzupełniających, a ogłoszony drukiem przez N.Mikę w 2016 r., artykuł „Prudnik w obliczu zagrożenia i najazdów husyckich” ([w:] Prudnik w średniowieczu. Studia nad początkami miasta, red. W.Dominiak, Prudnik 2016, s. 59-76), w którym Autor wyczerpująco wykorzystał źródła oraz czeską, niemiecką i polską literaturę przedmiotu dotyczącą tego zagadnienia.

Od początku swej kariery naukowej – jak wskazuje Jego bibliografia - Habilitant był również aktywny na wielu innych polach naukowych, które problemowo łączyły się dość ściśle z tytułem Jego głównego osiągnięcia naukowego. Wśród tych dokonań na czoło wysuwają się badania na temat szeroko rozumianych wydarzeń politycznych oraz związanych z nimi osób (dotyczących nie tylko Śląska), którym towarzyszyła niekiedy dodatkowa refleksja nad wykorzystanymi źródłami oraz istniejącą literaturą przedmiotu. Problemom tym była poświęcona zarówno wzmiankowana już wcześniej dysertacja doktorska, jak także kilka artykułów opublikowanych po doktoracie. Wśród tych ostatnich wymienić można m.in. rozważania pt. „Udział książąt śląskich w wydarzeniach w Gąsawie 1227 roku” (poz. 5 w wykazie publikacji uzupełniających), w których autor przedstawił swoje spojrzenie na to wydarzenie, przyczynek „Mechanizmy postępującego rozbicia dzielnicowego” (poz. 6 w wykazie publikacji uzupełniających), czy „Kraków w polityce księcia Mieszka – syna Władysława II Wygnańca” (poz. 8 w wykazie publikacji uzupełniających). Do tego nurtu badań zaliczyć też należy artykuły „Mieszko Laskonogi – pierwszy książę raciborski” oraz

„Ostatni Przemysłida - książę Walentyn Garbaty” (poz. 7 i 10 w wykazie publikacji uzupełniających). Zbliżonej tematyki dotyczył też cykl innych artykułów dra N.Miki, drukowanych od 2014 w ramach serii Colloquia Russica (poz. 12, 14, 17-19 w wykazie publikacji uzupełniających). W tym miejscu wspomnieć również można jego współudział przy edycji dzieła Czesława Chowańca „Historia twierdzy stanisławowskiej (1662-1812). Iwano-Frankiwnsk 2018.

Odrębną grupę w twórczości naukowej Habilitanta tworzą artykuły w języku polskim i rosyjskim poświęcone zagadnieniom wiążącym się z problematyką kościelną. Tu – z prac przedstawionych jako publikacje uzupełniające - wymienić można m.in. przyczynki: „Początki klasztoru rudzkiego (do końca XIII wieku)”, „Austria i Ruś w działalności ewangelizacyjnej polskich i węgierskich dominikanów do 1241 roku”, czy „Kasata klasztorów w 1810 r. na ziemi raciborskiej” (por. 2, 3, 11 i 18 w wykazie publikacji uzupełniających). Należy zaznaczyć, że równolegle z zarysowaną działalnością naukową, dr N.Mika wykazywał też sporą – jak na osobę spoza środowiska akademickiego - aktywność również jako redaktor lub współredaktor zbiorowych publikacji historycznych (por. Bibliografię).

Habilitant ma też duże zasługi jako popularyzator badań naukowych dotyczących interesującego Go obszaru pogranicza polsko-czeskiego (tu wymienić można m.in. 2 książki popularne, których był współautorem oraz liczne artykuły dotyczące głównie przeszłości regionu raciborsko-opawskiego. Jest też współautorem dwóch polsko-czeskich podręczników do edukacji o przeszłości tego terenu,

Dr N.Mika przez cały omawiany okres był również dość aktywny w życiu naukowym, występując przed doktoratem z referatami na 10, a po obronie dysertacji na 21 konferencjach w kraju i zagranicą. Był też koordynatorem 2 konferencji: krajowej i międzynarodowej, a w latach 2010-2013 wykonawcą w 3 międzynarodowych programach badawczych finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Prowadził też kwerendy archiwalne i biblioteczne w Austrii, Czechach, Niemczech, Rosji, Wielkiej Brytanii i Włoszech.

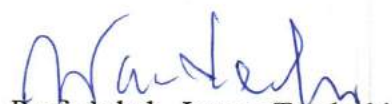
Habilitant czynnie działa też w różnych stowarzyszeniach i redakcjach (np. jest dyrektorem – niezbyt znanego i aktywnego - Centrum Studiów Historycznych w Warszawie oraz członkiem komitetu redakcyjnego „Colloquia Russica”).

Mówiąc o osiągnięciach dydaktycznych N.Miki, należy przede wszystkim podkreślić jego doświadczenie nauczycielskie wyniesione ze szkolnictwa podstawowego i

gimnazjalnego. Ma też pewną praktykę akademicką, gdyż w 2016 r. prowadził również zajęcia dla studentów Instytutu Historii UJ.

Wydaje się, że z powyższych rozważań dość klarownie wynika, że dotychczasowy dorobek naukowy Habilitanta jest stosunkowo liczny, oryginalny i generalnie cechuje się niezłym poziomem naukowym. Pozytywnie można też ocenić Jego dokonania dydaktyczne i organizacyjne. Działalność ta – jak się wydaje – nieźle przygotowała Go do samodzielności naukowej, a habilitacja będzie niejako naturalną konsekwencją tego rozwoju. Dlatego reasumując powyższe uwagi stwierdzam, że ogólna ocena dorobku dra Norberta Miki i przedłożonych przez Niego jako osiągnięcie naukowe prac wypada pozytywnie i może być podstawą do nadanie stopnia doktora habilitowanego. Uważam też, że Jego wyniki badawcze i prace naukowe są znaczące dla rozwoju uprawianej przez Niego dyscypliny naukowej, a Habilitant dostatecznie spełnia warunki określone w art. 16 i 17 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. wraz ze zmianami z 2011 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki. Z tego też względu wnoszę o dopuszczenie Go do dalszych etapów przewodu habilitacyjnego.

Toruń, dnia 20 grudnia 2019 r.

Prof. dr hab. Janusz Tandecki